

БАЛКАНЕ МОЙ

Драголюб Джорджевич
Университет в Ниш – Сърбия
brkab@unis.ni.as.rs

(Слово, прочетено по време на представянето на книгата на Нонка Богомилова *Балканите: белязани пътища (1991-2016)* в гр. Кюстендил, 18 август 2022 г.)

*Балкане, Балкане, Балкане мой,
Бъди силен и здраво стой.*

Азра [1]

С голямо лично удоволствие приех поканата от професор Нонка Богомилова, която считам не само за колега, а и нещо повече – за приятел, да напиша няколко думи за нейната книга *Балканите: белязани пътища (1991-2016)* и за нашето сътрудничество.

За книгата.

В последния ден (30 декември) на 2020 година Нонка ми написа: „*Драги Драголюб*, желая на теб и на цялото семейство здраве, красиви празници и една успешна Нова година! През изминаващата година публикувах книгата „Балканите – белязани пътища“, в която разказвам за научните си пътувания по Балканите, включително и за нашето сътрудничество, за което си спомням с хубави чувства и с благодарност“.

Книгата получих през януари 2021 година, веднага внимателно я прочетох и благодарих със следните думи: „*Драга Нонка*, пристигна твоята книга. Отлична е. Голямо благодаря, че в нея споменавах и мен и жена ми. Фотографията е прекрасна. Днес по пощата ти изпратих три мои книги на адреса на Института по философия и социология на БАН. Как си?“

Книгата със спомени от балкански пътувания е писана в нетрадиционен стил, би могло да се каже поетичен, защото, да не забравяме, че Нонка има и литературни амбиции; тя е и поетеса, издала е няколко сборници с поезия. Достатъчно е да се прочетат и две стихотворения от тази книга, посветени на Дубровник – някога югославски, сега хърватски град на Адриатическо море – очевидно най-любимият ѝ град: *В Дубровник* (стр. 77); *Обичам да отивам там...* (стр. 83). Двете стихотворения на сръбски език е превел неотдавна починалият Ганчо Савов, голям наш приятел, който

поради това повече от десетилетие е прекарал в затвора по време на режима на Тодор Живков.

Не е цел на днешното представяне детайлно да разказвам съдържанието на книгата, която е на границата на няколко жанра: тя е успешна смес от *пътеписна проза*, *автобиографична литература* и *социологическа публицистика*. Като такава, заслужено е получила Националната награда „Христо Г. Данов“ – 2021 г. – за принос в книжовната култура, категория „Хуманитаристика“. Със закъснение на госпожа Богомилова от сърце честитя тази значима награда.

За мен книгата преди всичко, и това го подчертавам, е голям принос към *историята на балканската социология на религията*, тоест, по-широко погледнато, приложение към *балканската религиология*. Бъдещите писатели на такава история няма да могат да я пренебрегнат и тя задължително ще бъде върху техните работни бюра, както вече се намира върху моето бюро.

Книгата се състои от предговор „Свободата да бъдеш „на път“ и две големи части – I. ДУМИТЕ И ВОЙНАТА: ПОГЛЕД ОТ ДУБРОВНИК (1991 – 2016); II. ПО „ПАТИЩАТА“ НА БАЛКАНИТЕ: ПОГЛЕД ОТ БЕЛГРАД (1991 – 2016) – и вътре в тях има множество глави с няколко представителни фотографии, включително с ПРИЛОЖЕНИЕ: *Авторски научни публикации пряко или опосредствано свързани с Балканската тема*.

Къде ли тази жена не е пътувала из Балканите? Като се започне от Хърватия и Босна и Херцеговина, през Сърбия, Черна Гора и Северна Македония, до Гърция и Турция. За да завърши ефектно пътешествията и книгата за тях, метафорично в родния Кюстендил. С кого ли не се е срещнала и запознала по пътя си? Като се започне от Рудолф Зиберт и Сърджан Върцан, през Иван Цвиткович, Сергей Флере и Ружица Цацаноска, до Мирко Благоевич и моя милост. И, може би, по-важно от запознанствата с изброените учени, както и самата тя подчертава, са срещите с обикновените хора – Балканци – в автобуса, влака, ферибота и таксито, на морската гара, автобусната или железопътната гара, на таксиметровата стоянка, в хотелско лоби, моден ресторант или типична сръбска (балканска) кръчма, на задръстения градски площад, препълнения пазар, слабо осветената уличка или музей, изпълнен с тишина...

Затова тя с право стига до извода: „С някои от тях оставате приятели за цял живот, от други узнаваш мъдрости, които не си открил в прочетените книги, опознаваш съдби, осмисляш по-ясно и своята собствена. В твоето купе пътува, слиза на една гара и се качва от друга разноликият и шарен живот, обитаващ местата, през които минаваш.

Жив и реален, изплъзнал се от научните обобщения, от трагичните или комичните естетизации на изкуството, от собствения сив всекидневен бит, този живот е в движение, на път, готов за среща, за откровен разговор...“ (стр. 13).

Професор Богомилова е твърде *скромна*, когато поставя следната самооценка на своята книга: „За моите лични срещи с хората от ‘моите’ Балкани... Една лична и неангажираща никого гледна точка – може би истинна, може би не, може би мъдра, може би не, но пък формирана не в библиотека или в кабинета, а лично преживяна... Една субективна, не черно-бяла, а цветна ‘снимка’ в краткия миг на един бурен, променил ги изцяло четвърт век“ (стр. 15).

Защото аз твърдя, че книгата на Нонка, като личен, преживян опит в културата и характерологията на Балканите и Балканците, разбива стереотипи и предразсъдъци за нашето жизнено пространство, което на високо научно ниво са предприели световно признати балканолози: сърбинът – Йован Цвиич, и българката – Мария Годорова.

За Нонка (и българските приятели).

Откровено казвам, че съм български приятел. Много пъти съм пребивавал във вашата красива страна, бил съм и съм я пропътувал от Трънско, Благоевград, Велико Търново, Пловдив до Несебър и Бургас. Естествено, че два-три пъти годишно съм идвал в София на различни научни конференции и съм посещавал познати и приятели. Сред тях:

1. Георги Фотев, известният социолог,
2. Вихрен Бузов, философ,
3. Елена Марушиакова и Илона Томова, известни ромолози,
4. Антонина Желязкова, НПО активистка,
5. Магдалена Славкова, социолог на религията,
6. Ценка Иванова, лингвист и декан на Филологически факултет на Университета във Велико Търново, и така нататък.

Но, и още веднъж, но най-често и най-близко съм сътрудничил с:

- професор Петър-Емил Митев, когото считам за един от най-големите български политолози и социолози. Ние сме и семейни приятели: десетки пъти е бил мой гост в Ниш, на моя факултет и в моя дом, както и аз при него.
- доцент Петко Христов, вероятно на Балканите, даже и в Европа, най-известният български етнолог от средно поколение, и

- професор Нонка Богомилова, водещ български философ и социолог на религията, добре позната във всяка балканска и европейска страна.

Ясно казвам, че смятам Нонка и за приятел. Под приятелство имам предвид както това, което е възникнало чрез запознанството, така и онова, което е възникнало от взаимно четене на научните трудове и книги. Отнасям се еднакво и към двата вида. По интензитет не смятам читателското приятелство за по-слабо от онова, което се е случило „на живо“.

От моя страна това се случи така. Първо, четейки в началото на 90-те водещи световни списания за социология на религията, срещнах името ѝ, четох и забелязах стойността на нейните научни трудове на английски език. След това, през 1997 година, поканих Нонка да дойде в Нишка Баня и да участва в голяма международна конференция „Етнически и конфесионални отношения на Балканите“, организирана от Югославското сдружение за научно изследване на религията, чийто учредител съм и сега почетен председател. Тогава в дома си организирах вечеря за тримата най-видни участници: д-р Нонка Богомилова, проф. Фотев и Айлин Баркър, прочута професорка в още по-прочутото The London School of Economics and Political Science. Тогава на живо се запознах с професор Богомилова – и станахме приятели. От тогава сме се срещали много пъти в България и в Сърбия, създавайки плодотворно приятелско и научно сътрудничество. Ето и последният пример. Предоставих превод на сръбски на нейния текст – „*Религията в теоретичното поле на съвременните балкански изследователи (в контекста на разпадането на бивша Югославия)*“ – и ще го отпечатам до края на тази година в списанието *Годишник за социология*.

Уверен съм, че това не е краят на сътрудничеството и дружбата с тази умна и образована, работлива и упорита, блага и отмерена, почтена и морална, отдадена и дружелюбна, симпатична колега – истинска дама.

In summa.

Буквално, Нонка Богомилова е – както бихме казали ние, сърбите – *от бога даден* български и балкански учен в областта на религиозните изследвания. Даже и повече от това, с книгата, която сега е предмет на внимание, тя се показва и доказва като хуманистично настроена личност, която обединява, а не разделя хората на Балканите. Затова ѝ благодаря, това е най-големият ѝ принос. В нейна чест като мото на моето днешно слово сложих стих:

*Балкане, Балкане, Балкане мой,
Бъди силен и здраво стой.*

Надявам се, че не съм сбъркал, и че съм улучил хуманистичното послание на нейната книга *Балканите: белязани пътища (1991-2016)*.

Нейният Балкан е и мой Балкан!

Ниш (Сърбия), юли 2022 г.

Бележки:

1. Стих от песента „Балкан“ на Џони Штулич, автор и фронтмен на загребския бенд *Азра*, който в началото на разпадането на Югославия през 90-те години на миналия век напуска Хърватия и живее в Нидерландия като апатрид.

Богомилова, Н. 2020. Балканите – белязани пътища (1991 – 2016). София: Парадигма.

Превод от сръбски език Благое Николич
(Преводът се публикува с малки редакторски уточнения)